

Колокольчикова І.В. Досвід розвитку дорадчих служб країн світу та можливість його застосування в Україні. Інформаційний вісник із актуальних питань щодо дорадництва, №5. Науково – методичний центр аграрної освіти, м. Київ, 2010 (0,2 д.а.) (Нефахове наукове видання)

ДОСВІД РОЗВИТКУ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ КРАЇН СВІТУ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Колокольчикова І.В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і маркетингу,ТДАТУ

В умовах жорсткої конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції і за умов швидкого розвитку НТП, отримання своєчасної та якісної інформації набуває все більшої актуальності, формуючи відповідну інфраструктуру інформаційно – консультаційних служб та перелік їх послуг.

Мета дослідження – розгляд закордонного досвіду функціонування дорадчих служб та аналіз складових їх роботи на предмет запозичення та використання в Україні.

Перші у світі дорадчі служби зародилися наприкінці ХІХ – початку ХХст. в Голландії, Ірландії, США та Японії. Сьогодні вже у 154 країнах – членах Міжнародної федерації консультування працюють понад 600тис. спеціалістів – консультантів, які обслуговують близько 1,2млрд.ос. активного сільського населення.

Управлінське консультування за порівняльно короткий історичний період часу увійшло в число швидкоростучих галузей економіки: щорічні темпи росту в США та Західній Європі становлять близько 20%. Однак рівень їх організації та ефективність роботи напряму залежить від економічного стану, законодавства та державного устрою країни. Головна мета роботи служб - допомоги товаровиробникам у підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва та рівня життя в сільській місцевості через надання інформації, практичних консультацій і навчання сільськогосподарських товаровиробників і місцевого населення.

Великий вплив на розвиток дорадчих служб відіграють питання фінансування та рівень юридичної незалежності останніх. В свій час дорадчі служби створювалися державою, функціонували за рахунок бюджетних коштів, але з часом приватизувалися. Так, у Великій Британії понад 100 років тому дорадча служба АДАС була державною, і її діяльність повністю фінансувалась за рахунок бюджетних коштів, а послуги клієнтам надавалися безкоштовно. З 1997р. держава прийшла до висновку, що сільське господарство досягло досить високого рівня розвитку, а сільськогосподарські товаровиробники досить міцно стоять на ногах щоб дорадчу службу зробити комерційною, і дорадчі послуги стали платними. АДАС була приватизована і перейшла на самоокупність.

В Австрії і Франції сільськогосподарські дорадчі служби функціонують при аграрних (сільськогосподарських) палатах, які є громадськими організаціями сільськогосподарських товаровиробників. В Данії – дорадчі служби створені Союзом датських фермерів сумісно з Асоціацією датських сімейних фермерів і фінансуються на 90% фермерами.

В США служби розповсюдження знань з питань сільського господарства почали формуватися у 1862р. Функції дорадництва виконує служба «Екстеншн», яка є державною кооперативною службою і об'єднує федеральний рівень (Міністерство сільського господарства) та системи служб штатів. Фінансуються служби з федерального бюджету та бюджетів штатів і округів.

Система дорадчих послуг Німеччині пройшла тривалий період розвитку та становлення, і значно різниться за територіальними ознаками. У південній Німеччині, яка має велику кількість малих та середніх фермерських родинних підприємств, дорадчі послуги надаються, головним чином, державними організаціями у формі офіційних консультацій. На півночі, для якої характерні середні та великі сімейні підприємства, навпаки - сільськогосподарськими палатами та дорадчими союзами. Зараз в усіх регіонах Німеччини поширюються пропозиції приватних дорадчих послуг,

які, зокрема, інтенсивно використовуються великими сімейними підприємствами та сільськогосподарськими підприємствами з найманими робітниками.

На відміну від північноамериканських країн, у Німеччині пряме дорадництво сільськогосподарських підприємств з боку навчальних та дослідницьких закладів не відіграє великої ролі. У південних землях Німеччини надання дорадчих послуг доручено державним аграрним адміністраціям. Поряд із сільськими адміністраціями, які є інституційними виконавцями дорадчих послуг, ці послуги також все більше беруть на себе союзи сільськогосподарських виробників на замовлення земель. Офіційні представництва деяких сільськогосподарських адміністративних закладів різняться залежно від базових напрямків аграрної та земельної політики. Сільські аграрні центри визначаються як «управління сільського господарства та продовольства».

Складною є канадська модель дорадчої служби, оскільки кожна з десяти канадських провінцій має свою дорадчу службу, яка сформована з метою задоволення потреб аграрних виробників цих провінцій. Однією з головних причин відсутності загальнодержавної стандартизації є Британський Закон про Північну Америку (1867р.), в якому зазначено, що за освіту відповідальні уряди провінцій. Таким чином, сільськогосподарське дорадництво Канади, яке фактично відноситься до освітньої діяльності, поширилось у різних напрямках та в кожній провінції зі своїми особливостями.

Хоча головні цілі та філософія сільськогосподарського дорадництва Канади та США подібні, організаційні форми суттєво відрізняються. Американські кооперативні дорадчі служби, тісно пов'язані з системою вищої освіти, функціонують на базі Ленд Грант Коледжів, а основна частина канадської дорадчої служби формувалася та працює в юрисдикції провінційних міністерств сільського господарства.

В Польщі дорадчі служби створені і функціонують як державні структури. У Латвії дорадництво представлено у формі товариства з обмеженою відповідальністю яке засновано Міністерством сільського господарства і Латвійською федерацією фермерів. Її фінансування здійснюється із трьох джерел: державний бюджет, платні послуги та донорські проекти. З метою одержання державного фінансування дорадчі служби щороку укладають контракти із Міністерством сільського господарства із визначенням обсягу послуг у конкретних сферах діяльності.

Литовські дорадчі служби створені за участю Міністерства сільського господарства Литви, Литовського союзу фермерів і Литовської асоціації сільськогосподарських підприємств на принципах неприбутковості. Фінансування діяльності служб відбувається за рахунок Фонду підтримки сільськогосподарських виробників (державний бюджет) і за рахунок надання платних послуг. Функції Міністерства сільського господарства, регіональних управлінь сільського господарства і дорадчих служб чітко розділені.

В Естонії взагалі не існує єдиної структури дорадчих служб. Дорадництвом там займаються окремі консультанти. Всі дорадчі послуги в Естонії є платними, але багато з них дотуються державою.

У Росії також накопичено великий досвід розвитку дорадництва. Дорадчі служби створюються у вигляді фонду (неприбуткової організації). Фінансування здійснюється за рахунок надання комерційних послуг, державного фінансування (на основі щорічних контрактів на надання дорадчих послуг державі або сільськогосподарським товаровиробникам та сільському населенню за рахунок держави) та донорських коштів.

Сільськогосподарське дорадництво України почало своє відродження в середині 90-х років минулого століття. Перші сучасні сільськогосподарські дорадчі служби сформувалися у 1995 – 1997р.р., і були організовані при Асоціаціях фермерів, Вузах, НДІ, Управління сільського господарства Одеської, Херсонської, Донецької, Полтавської та інших областях. Зараз можна стверджувати, що сільськогосподарське дорадництво в Україні

відбулося: біля 30 сільськогосподарських дорадчих служб функціонують у 22 областях.

Розкривши сучасні прояви та досвід роботи дорадчих служб світу бачимо, що ефективність їх роботи залежить від довіри, яку завоювали ті або інші структурні підрозділи служб. Практично у всіх країнах (окрім США) товаровиробники прагнуть отримати дорадчі послуги від спеціально створених незалежних структур.

Однак перспективи подальшого розвитку та ефективності роботи дорадчих служб в Україні залежать не стільки від питань законодавчого характеру, фінансування та державної підтримки з боку держави, скільки від прихильності товаровиробників та довіри цим службам. Враховуючи всі особливості ведення сільськогосподарського виробництва, управління цими процесами та сучасні ринкові орієнтири, треба відзначити, що сліпе копіювання закордонних моделей організаційної побудови служб просто неможливо.

На наш погляд, подальшому розвитку дорадчих служб в Україні сприятиме їх організація при місцевих органах управління сільського господарства та у вигляді приватних служб, організованих самими товаровиробниками (які можуть надавати послуги маючи відповідну кваліфікацію експерта – дорадника, або дорадника). При цьому з основних видів інформаційно – консультаційної діяльності більш ефективним є використання агентського, адапційного, інноваційного, інформаційного, консультаційного та освітнього видів діяльності. Використання принципів відкритості, незалежності, об'єктивності та адекватності в роботі дорадчих служб є обов'язковою умовою.

Література:

1. Бутенко Т.А. Аналіз та тенденції розвитку системи інформаційно-консультаційного обслуговування агропромислового виробництва в Україні /Т.А. Бутенко// Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових

трансформацій: Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. вчених, викладачів та практичних працівників. – Вінниця: „Ландо ЛТД”, 2004. – С. 279-284.

2. Доценко Л.В. Готовность Украины применить информационно-консультационное обслуживание сельскохозяйственных работников типа службы Экстеншн /Л.В. Доценко// Сборник научных статей участников программы обмена профессорско-преподавательскими составами Департамента сельского хозяйства США. - США. - Вашингтон Д.К. - 1999. - С.143-149.
3. Журавський В.С. Україна на шляху до інформаційного суспільства [Текст] / [В.С. Журавський, М.К. Родіонов, І.Б. Жил'яєв].- К. : Політехніка, 2004. - 482 с
4. Інноваційний менеджмент сталого розвитку на прикладі агропромислового комплексу: Навч. посібник / І.Я. Гришин, Д.І. Мазоренко, О.К. Бурова, Л.М. Тіщенко, Т.А. Бутенко та ін.; За ред. акад. Д.І. Мазоренка і проф. О.К. Бурової. – Х., 2005. – 315 с.
5. Калачевська Л.І. Організація та фінансування дорадницьких служб в сільському господарстві /Л.І.Калачевська// Современные технологии, экономика и экология в промышленности, на транспорте и в сельском хозяйстве: Сб. статей по материалам 7-й междунар. науч.-метод. конф. - Т. 2. - Алушта, 2000. – С. 47-53. –
6. Филатов В.И. Система консультационной службы в сельском хозяйстве Германии/ В.И. Филатов // Информ. бюл. МСХП РФ. – М.: Информагротех, 1997.- №7-8.- С.37-39